

KÖRBLADET

Nr 1 2010
Februari

Susanne Westerlund

Rainer Holmgård

Anna-Maria Helsing

Henning Sommerro

Johanna Thür

Kaarle Mannila

Lär känna
musikerna och
musiken!

Mats Lillhannus

Kati Pirttimaa

Markus Malmgren

Detta temanummer om kyrkosångsfesten innehåller:

Susanne Westerlund och Rainer Holmgård	2
Leif Nahmfeldt	3
Anna-Maria Helsing	4
Symfonisk psalm	5
Mats Lillhannus	6
Henning Sommerro	7
Johanna Thür	7
Markus Malmgren	8
Niels Granvig	9
Kati Pirttimaa	9
Mikko Sidoroff	10
Kaarle Mannila	11
Festens program	12

Mikko Sidoroff

Leif Nahmfeldt

Niels Granvig

– Som att komma hem, beskriver **Susanne Westerlund** känslan att bli kantor i Korsholms svenska församling. Även om allt inte är likt det jag lämnade och jag heller inte är den samma som jag var då.

De senaste åren har hon verkat som frilansångerska, gett konserter, lett körer och tonbildat körsångare. Att arbeta som kantor känns som en utmaning.

– Kantorns plats i församlingen är här mellan dopfunten och predikstolen, säger Rainer Holmgård som i mars pensioneras från kantorstjänsten i Korsholms svenska församling. Susanne Westerlund, mellan-dottern i familjen Holmgård, är hans efterträdare.

INTERVJU OCH FOTO: KERSTIN HALDIN-RÖNN

Musiken måste beröra

Att efterträda pappa tror jag känns lite som när barn förr i tiden tog över jordbruket efter föräldrarna. Det är ett oerhört stort stöd för mig att pappa finns här och att jag kan fråga honom vartefter någonting dyker upp.

– Och för mig är det roligt att få ge över uppgifterna till den mellersta dottern, ler **Rainer Holmgård**. Han är som bäst sysselsatt att med att renskrivna bruksmusik som han i all hast gjort under årens lopp. Han vill att noterna skall finnas i sådant skick att de kan användas vid behov. Holmgård tror att kammarkören Psallite skall fortsätta blomstra under Susannes ledning. Liksom också musikskolan och musiklivet i övrigt. Westerlund vill lära sig jobbet under vårterminen och sedan ta

itu med egna satsningar. Holmgård kommer att fortsätta att leda Kör för alla som samlar 130 diskussionsglada sångare.

Tips för röstvård

Båda ser fram emot den nordiska kyrkosångsfesten som hålls i Vasa och Korsholm i höst. De leder varsin verkstad under festivalen.

Susanne Westerlunds tema är Värda rösten - det är aldrig kört.

– Med tillägget ”det är aldrig kört” menar jag att hur sent man än börjar sjunga finns det möjlighet att utveckla rösten. Rösten förmedlar känslöstämningar, den uttrycker glädje och

sorg. Det gäller att få ut det i sångerna. Att använda rösten rätt är lika viktigt som att hålla i violinen på rätt sätt.

– Sång är kommunikation. Min sångprofessor underströk att man skall sjunga från hjärta till hjärta. Om du känner för det du sjunger och vill förmedla det, då funkar det.

En kör kan sjunga allt helt rätt och ändå inte nå fram.

– Ibland brukar jag avbryta mina körer och säga: ”Ni sjunger bra, men ni berör mig inte!”

Under sin verkstad vill hon ta upp grundläggande röstvård, visa hur rösten kan användas som ett redskap. Hon vill till exempel ge tips på vad man kan göra om man är hes och hur man når höga toner. Alla får prova på övningar som får rösten att må bra.

Godbitar ur Finlandssvensk kyrkomusik

Temat för Rainer Holmgårds verkstad är Finlandssvensk kyrkomusik.

Han tänker koncentrera sig på 1900-talets tonsättare och nämner Torsten Stenius, Gustav Pettersson, Sulo Salonen och Kaj-Erik Gustafsson.

– Jag vill plocka fram godbitarna i musiken. Det blir inte så mycket föredrag, mest praktik, vi sjunger och testar olika sånger. Jag tycker att mycket fin kyrkomusik från den tiden glömts bort. Till exempel Sulo Salonens sånger sjungs alltför sällan.

Han betonar vikten av att kyrkomusiken hela tiden förnyas, gör den inte det tunnas den ut.

– Det är bra för utövande musiker att själva skriva musik, understryker han. Tid borde reserveras för det.

Både Holmgård och Westerlund tycker att stiftets psalmverkstäder kunde återupptas.

– När det gäller att tonsätta tycker jag det är viktigt att våga prova på, säger Westerlund. Jag har komponerat bara en psalm och det gjorde jag under en psalmverkstad.

12 Värda rösten – det är aldrig kört!

Susanne Westerlund, Finland

”Varför blir jag hes när jag sjunger och varför räcker inte luften till?” Vi går igenom den grundläggande sångtekniken genom teoretiska och praktiska övningar. Vi arbetar även med uttryck och kommunikation genom sången. Vi kommer att sjunga ur festens beställningsverk, bl.a. en del psalmarrangemang.

Susanne Westerlund är diplomsångerska och sångpedagog. Hon arbetar som frilansångerska och är en ofta anlitad tonbildare i körsammanhang.

10 Finlandssvensk kyrkomusik

Rainer Holmgård, Finland

Vi gör klingande, korta presentationer av finlandssvenska kyrkotonsättare under 1900-talet. Vi sjunger sånger av bl.a. Torsten Stenius, Gustav Pettersson, Sulo Salonen och Kaj-Erik Gustafsson. Materialet tillhandahålls vid verkstaden. Allt material finns också tryckt och kan köpas av den som är intresserad – se närmare uppgifter på festens hemsida.

Rainer Holmgård har varit kyrkomusiker i Korsholms svenska församling sedan år 1965. Hans verksamhetsfält sträcker sig från musiklek och barnkör över orkesterverksamhet och musikskola till kammarkörspertoar och oratorier. Han leder också en nybörjarkör för vuxna, och har varit förbundsdirigent i Finlands svenska sång- och musikförbund.

Den sjungande församlingen

Tre frågor till Leif Nahnfeldt

Hur ser din musikaliska verksamhet ut i dagens läge?

Jag leder körverksamheten vid Karlstads Universitet där jag också undervisar i musikämnen. Jag har även frilansuppdrag som musiker, tonsättare och översättare.

Vilka erfarenheter har gjort dig till den musiker du är idag?

Uppväxt i en musicerande familj, musiklektioner på kommunal musikskola med en mycket kunnig ledare för barn- och ungdomskören. Möten och samarbeten med många skickliga musiker. Möjligheter att få skriva musik och text till olika projekt och även se och höra den framföras. På senare år har samarbetet med John L. Bell från Iona Community gett mig helt nya erfarenheter som öppnat för ny kunskap och spännande uppdrag.

Vad vill du dela med dig av till deltagarna i din verkstad på 3:e nordiska kyrkosångsfesten?

Drömmen om den sjungande församlingen och några redskap för att förverkliga den drömmen.

INTERVJU: JAN HELLBERG
FOTO: JENNY GRAHN

7 Himlen på jorden – sånger från Iona

Leif Nahnfeldt, Sverige

Vi får ta del av den rika sångtradition som vuxit fram inom Iona Community. John Bell och hans kolleger i komunitetens musikaliska och liturgiska idégrupp Wild Goose Resource Group vill skapa förutsättningar för en sjungande församling. De vill att det vi sjunger skall kännas angeläget, och bära både kyrkans tro och människors liv i nuets värld. Vi sjunger ur de senaste publikationerna på svenska och engelska, med tonvikt på sånger för jul och påsk. Materialet tillhandahålls vid verkstaden.

Leif Nahnfeldt har fått en viktig roll i Sverige som översättare och förmedlare av sångerna och gudstjänstmaterialet från Skottland. Han är musiker och präst och arbetar som körledare och lärare vid Musikhögskolan Ingesund och Karlstads Universitet. Han har också uppdrag som frilansmusiker och gudstjänstpedagog inom Svenska kyrkan.

Anna-Maria Helsing:

inspiratör och trafikpolis

Under den tredje nordiska kyrkosångsfesten kommer vi att få uppleva musicerande med dirigenten Anna-Maria Helsing flera gånger: under öppningskonserten med Vasa stadsorkester torsdagen den 23.9, *Symfonisk psalm* den 24.9 och ännu under förmiddagstimmarna den 25.9 kan den som vill delta i hennes dirigentverkstad. Anna-Maria har en gedigen utbildning som kapellmästare och violinist. Hon brinner för musiken – och inspiration smittar. Samtidigt verkar hon ha fötterna stadigt på jorden. Det behövs då man skall arbeta med en så stor skara musiker som t.ex. under *Symfonisk psalm*.

Psalmer ger rofäste och gemenskap

Vi kan kanske börja där, med *symfonisk psalm*. Jag frågade Anna-Maria om hennes eget förhållande till psalmer. Hon berättade att hon inte har en egen ”psalmbakgrund” sedan barnsben, utan att hon har skaffat sig den kunskap hon har om psalmer i vuxen ålder på eget initiativ. Hon har ett emotionellt förhållande till psalmer som hon med största sannolikhet delar med många. Det finns ett andligt behov hos de flesta. Ju stressigare samhälle vi lever i, dess större blir behovet av stillhet och lugn. Psalmer har en lugnande effekt. Dessutom ser det ut att vara så att vi idag hela tiden är ute efter det nyaste, vi vill vara säkra på att vara uppdaterade hela tiden. Rädslan finns där: är jag passé om jag inte hinner med hela tiden, om jag inte har koll på det senaste? Man behöver också sådant som är äldre. Vi behöver alla rota oss någonstans. Psalmerna ger gemenskap på många

plan. Då man sjunger tillsammans, men också då man lyssnar till psalmer som t.ex. är spelade av en orkester. Gemenskapen i andligheten genom tiderna är närvarande i psalmerna.

Att musicera med många andra

Min nästa fråga handlar om att göra musik med så många som i *Symfonisk psalm*. Är det möjligt? Anna-Maria berättar om hur det är att dirigera opera. Var och en har övat in sina stämmor och roller. Man har ett par övningar på sig att få allt att fungera, och så kan det på premiären plötsligt visa sig att den grupp man har framför sig inte är samma som under övningen! Arbetsturer har bytt, någon har blivit sjuk, och på scenen står någon inliten solist som inte hade möjlighet att komma tidigare. Då är det tydlighet som gäller. Är man tydlig, så funkar det – och funkar det så kan man njuta. En liknande situation har vi på kyrkosångsfesten. Alla övar sin andel inför *symfonisk psalm*. Det kan vi göra skilt. Sen träffas vi och sjunger och spelar för varandra, hundratals sångare och så gott som utan gemensam övning. Då behövs tydligheten. Då sluter vi upp kring det gemensamma. Då dirigenten är inspirerad är det nästintill omöjligt att det inte skulle fungera. Att vara inspiratör i kombination med ”trafikpolis” är dirigentens uppgift.

Handledning för dirigenter

Anna-Maria kommer också att hålla ett dirigentseminarium. Till seminariet får det komma obegränsat med passiva deltagare och ca 10 aktiva. Alla som deltar som aktiva förutsätts

ha någon erfarenhet av att leda grupp, t.ex. som kördirigenter. På vilket sätt skiljer sig kördirigering från dirigering av instrumentensemble? Åtminstone så, att man för det mesta övar körer en gång i veckan. Med en instrumentalgrupp skall arbetet vara gjort på två övningar. På tre seminarier kan man inte få en grupp fullfjädrade orkesterdirigenter, men man kan ta fasta på deltagarnas starka och svaga sidor. Man kan sporra och uppmuntra och seminariet kan fungera som en vitamininjektion. Även här tar Anna-Maria till en liknelse från trafiken: då man får sitt körkort betyder det att man får börja öva själv i riktig trafik. Så är det också med dirigering av instrumentensemble. Först arbete under handledare så man klarar grunderna. Sen måste man lära sig hantverket, och till det krävs det mycket övning.

Dirigenten och instrumentalisterna

Hur är det då att ställa sig framför en grupp instrumentalister och be dem spela då man inte själv kan hantera deras instrument och därmed ge råd för att få den klang man vill ha? Kördirigenter kan ju för det mesta sjunga själva. Då måste man ge musikerna rätt att vara dukiga på sitt instrument, säger Anna-Maria. Det måste hela tiden finnas en växelverkan mellan instrumentalisterna och dirigenten. Dirigenten kan berätta hur han eller hon vill att stämman skall låta, men be om hjälp av musikerna att förverkliga önskemålen tekniskt. Det är inte alls en prestigeförlust för dirigenten att fråga råd av musikerna, det är att lita på deras kunskaper.

Och så till sist: det här blir ingen ”sång- och musikfest”. Sångare är musiker!

Det hälsar Anna-Maria och intervjuaren Anna Maria (Böckerman).

INTERVJU: ANNA MARIA BÖCKERMAN
FOTO: HEIKKI TUULI

13 Dirigentseminarium

Anna-Maria Helsing

Vi går igenom praktiska tips för körledare som ställs inför att leda en orkester eller en instrumentensemble. Vad ska man tänka på? Vad är annorlunda än att leda kör? Verkstadsledaren visar konkreta exempel med hjälp av en instrumentensemble, och handleder seminariets aktiva deltagare. Det går också att delta i seminariet som lyssnare.

Aktiva deltagare förutsätts förbereda en vald repertoar – se närmare uppgifter på festens hemsida.

Anna-Maria Helsing är kapellmästare och violinist. Hon har avlagt violinlära examen vid Jakobstads konservatorium, diplomexamen i violin vid musikakademien i Bydgoszcz i Polen och A-examen i orkesterledning vid Sibelius-Akademien. Hon fungerar som konstnärlig ledare för Jakobstads Sinfonietta och Wegelius Kammarstråkar och inleder hösten 2010 sitt arbete som konstnärlig ledare för Oulu Sinfonia i Uleåborg. Hon har dirigerat på operafestspelen i Nyslott och på Finlands Nationalopera samt gästdirigerat ett flertal finländska stadsorkestrar.

Symfonisk psalm!

En av höjdpunkterna under nordiska kyrkosångsfesten blir säkert fredagskvällen i Ylistaro imponerande kyrka. Rubriken Symfonisk psalm säger nästan allt: psalmsång i olika sättningar till beledsagning av orkester. Samtliga psalmer har nordisk förankring. Under dirigenten Anna-Maria Helsing ledning sjunger vi som ”församling” i bänkarna till Vasa stadsorkesters ackompanjemang framme i koret. Vi måste se till att placera dirigenten mycket synligt så att det även blir möjligt att åtminstone delvis sjunga stående, det lyfter sången!

En viktig och lite utmanande bit är naturligtvis att klara av att uttala och sjunga på 6 nordiska språk! Vi ska snarast få ut ljudprov på festens hemsida där psalmtexterna läses och/eller sjungs av personer med korrekt uttal. Men man kan naturligtvis börja inövandet även utan att bekymra sig om texten, sjung på nå-nå eller do-do, det är oftast det bästa sättet att öva in sin stämma. Nordisk mångfald får råda också vad gäller uttalet, det är bara trevligt och inget att bekymra sig för!

Viktigt är också att påpeka att alla självfallet inte behöver öva in precis allting, detta blir mer en allsångskväll än en konsert! Om det känns krångligt med många nya satser och språk, så börja med de sättningar som är unisona: den danska psalmen Uberört av byens travlhed, den norska Vi rekker våre hender frem (verserna 1, 2, 4 och 6) samt den färiska psalmen Sum ígjøgnum sortar skýggja. Notera att vi sjunger på danska och norska, inte de svenska översättningarna. Även den finska psalmen Koska valaissee kointähtönen har mestadels unisona partier.

Jag kommer under vårens lopp att ge närmare instruktioner om vilka indelningar vi kommer att göra: herrar/damer, mindre grupp/alla, o.s.v. Även dessa instruktioner ska vi lägga ut på festens hemsida.

Under våren hoppas jag att få möta er alla i Kretsloppet, nu under rubriken *Vägen till sångfesten*. Då fokuserar vi allra mest just på Symfonisk psalm.

Med symfoniska psalmhälsningar

DAG-ULRIK ALMQVIST
Förbundsdirigent i Finlands svenska kyrkosångsförbund
FOTO: MIKAEL GRÖNROOS

Få upp öronen för en outsinlig repertoar!

Sångaren och ensembleledaren **Mats Lillhannus** vill bjuda in deltagarna till en rik och fascinerande musikkvärld, med avstamp i Piae Cantiones, medeltida (mer eller mindre!) fromma sånger.

INTERVJU: HEDVIG LÅNGBACKA
FOTO: VEIKKO RIHU

Under medeltiden sjöng de unga eleverna, djäknarna, vid katedralskolorna i Åbo och Viborg en stor mängd "fromma visor", d.v.s. på latin **Piae Cantiones**. Dessa sånger samlades och trycktes i två upplagor, år 1582 och 1625, och har varit en källa till glädje för generationer av sångare och musiker.

– Mitt första möte med de här sångerna skedde när jag som tonåring i Vasa sjöng med i gruppen Tre konungar, berättar sångaren och ensembleledaren **Mats Lillhannus**. Vi uppförde medeltida kyrkospel, ledda av Mikael Heikius, och så sjöng vi bl.a. just de här sångerna, framförallt de fyrstämiga sätningarna. Genom åren har jag återkommit till dem gång på gång. I höst alltså som ledare för en workshop på den nordiska kyrksångsfesten.

Vad är det då som så fascinerar Mats Lillhannus i dessa ganska enkla sånger från en gången tid?

– Den här klangvärlden tilltalar mig enormt. Både texterna och musiken ger fascinerande inblickar i hur människor levde, tänkte och kände på 1400- och 1500-talen. Musiken är möjlig att tolka på väldigt många olika sätt - eftersom melodierna är så enkla kan de närmast betraktas som språngbrädor - man har melodin och texten och så får man göra olika variationer; med stämmor eller instrument. Litet som i jazz eller folkmusik.

Introduktion till en rik värld

Sångerna i Piae Cantiones har inspirerat många nordiska kompositörer att skriva egna arrangemang, från Heikki Klemetti som skrev oerhört populära arrangemang för främst blandad kör till folkrockensembler. Mats Lillhannus säger att man kan nalkas sångerna på många olika sätt och på många olika ambitionsnivåer.

– När det gäller workshopen i Vasa i höst vet jag ju inte ännu vilka de sångare är som jag skall arbeta med; vad de vet om sångerna från tidigare, hur skickliga notläsare de är, osv. Så jag får anpassa mig efter situationen. Är det många som inte känner till denna skatt är det ju mycket roligt att kunna presentera den för dem. Jag vill förmedla insikter om hur man kan använda sådana här små enkla, vackra sånger, bearbeta dem och göra dem till något som känns levande och relevant för dagens musiker, både amatörer och proffs.

Tenoren Mats är själv proffs just på den här tidens musik, senmedeltid, renässans, barock. Han leder ensemblen Camerata Aboensis, som gjort sig ett namn i Finland som skicklig tolkare

av vokalmusik från 1200-1500-talen, han spelar renässansmusik på gästbudan på Åbo slott, etablerar sig som bäst som solist med fokus på kantater och oratorier. Detta år studerar han i Basel, men återvänder hem för att konserterna med olika grupper. Bl.a. sjöng Camerata Aboensis en serie konserter med just Piae Cantiones-sånger i höstas. Helsingfors kammarkör och Key ensembles projekt vill han hinna med - han var själv med och startade den senare, mycket ambitiösa ensemblen, som främst sjunger musik från 1900- och 2000-talen.

Och så spelar han flera instrument, blockflöjter och krummhorn av olika storlekar, s.k. naturtrumpet och portativorgel (organetto).

– Ätminstone portativorgeln tar jag nog med till Vasa i höst!

Svårtillgänglig musik??

Kännedom om Piae Cantiones och hur det känns att sjunga dem kan vara en port in till en hart när outsinlig värld av musik från långt förflydda tider. Ibland kan man höra sägas att s.k. äldre musik är svårtillgänglig.

– Det kan man nog säga om all musik, menar Lillhannus. Också en Mozart-symfoni eller ett jazzstycke kan tyckas svåra så länge man är alldeles ovan. Det gäller bara att lyssna fördomsfritt och lära sig mera, vänja sig vid form och struktur. Lön för mödan får man garanterat, ständigt nya upptäckter, ständigt nya perspektiv.

1 Piae Cantiones – att nalkas medeltida och renässanstida musik

Mats Lillhannus, Finland

Sångsamlingen Piae Cantiones från Åbo 1582 är en rik källa till Finlands medeltida musikarv och en ypperlig inkörsport till den tidiga vokalmusiken. Via arbete med de små och enkla sångerna i PC öppnas en port också till mycket av den övriga musiken från perioden 1200-1600. Vi kommer att arbeta både med enstämiga sånger med klart medeltida bakgrund och flerstämiga sånger som representerar renässansens klangvärld. Materialet tillhandahålls vid verkstaden. Det är också möjligt att bekanta sig med repertoaren i förväg - se närmare uppgifter på festens hemsida.

Mats Lillhannus är frilansmusiker och musikskribent. Han har under 15 år profilerat sig som specialist på och tolkare av tidig vokalmusik, bl.a. som ledare för vokalenensemblen Camerata Aboensis. Mats har en magisterexamen i musikvetenskap och har under perioden 2009-10 studerat ensemblesång under Anthony Rooleys ledning vid den berömda Schola Cantorum Basiliensis, Schweiz.

Musikalisk allätare och folkmusikförmedlare

Tre frågor till Henning Sommerro

Hur ser din musikaliska verksamhet ut i dagens läge?

Jag skriver musik för solister, kör och orkester. Jag jobbar för tillfället med olika beställningsverk, bl.a. en opera. Jag reser också runt och håller konserter. Då sjunger och spelar jag, gärna tillsammans med kör, blåsorkester och symfoniorkester. Jag tycker om att stå på scenen, tycker om att möta folk. Jag tycker om att improvisera. Jag undervisar också litet i orgelimpromprovisation och komposition vid universitetet i Trondheim.

Vilka erfarenheter har gjort dig till den musiker du är idag?

Jag har hela mitt liv jobbat med olika musiker och stilarter. Klassisk musik, kyrkomusik, nutida musik, pop/rock/jazz, visor/folkmusik och teater/film/balet/opera. Och detta präglar min inställning till och mitt sätt att närma mig till musik.

Vad vill du dela med dig av till deltagarna i din verkstad på 3:e nordiska kyrkosångsfesten?

Jag hoppas vi kan "leka och improvisera" oss fram till ett ljudande, visuellt uttryck. Det jag presenterar kommer att vara norsk musik, och särskilt min egen - kompositioner och arrangemang av folkmelodier.

INTERVJU OCH ÖVERSÄTTNING: JAN HELLBERG
FOTO: LASSE BERRE

4 Nordisk folkmusik för kör

Henning Sommerro, Norge och Johanna Thür, Sverige

Vi fördjupar oss i musik från de folkliga traditionerna i Norge och Sverige. Vi provar på hur det folkliga sångsättet kan översättas till kör, och sjunger arrangemang som har vuxit fram ur ett sådant experimenterande. Under Johanna Thürs ledning sjunger vi folkliga koraler och polskor från Sverige (och delvis från Norge) i hennes egna arrangemang för damkör. Under Henning Sommerros ledning arbetar vi med hans egna arrangemang för blandad kör och damkör, samt med någon av hans folkmusikinspirerade kompositioner. Improvisation och visualisering av sångerna är viktig. Materialet tillhandahålls vid verkstaden.

Henning Sommerro är kompositör, musiker och sångare. Han har skrivit sånger/körmusik, kammar/orkestermusik och opera/teater/filmmusik. Han har arbetat mycket med improvisationsmusik och folkmusik. Han har varit musikalisk ledare vid två teatrar, arbetat i Norsk Rikskringkasting och undervisat vid universitetet i Trondheim.

Johanna Thür är verksam som kyrkomusiker och körledare i Haga församling i Göteborg. Hon är också dirigent för damkören Ymna. Med sin egen kör och i samarbete med väleablerade folkliga sångare och spelmän har hon undersökt den svenska folkliga sången och dess tillämpningsmöjligheter för framförande i kör.

Människor möts i folkmusiken

Tre frågor till Johanna Thür

Hur ser din musikaliska verksamhet ut i dagens läge?

När jag skriver detta är jag mammaledig med min fyramånaders baby. Är annars verksam som organist och körledare i Hagakyrkan i Göteborg. Körverksamheten upptar största delen av min tid. Där ingår två barnkörgrupper på olika musikalisk nivå, en juniorkör med lite äldre barn, en ungdomskör och damkören Ymna. Med Ymna har jag gjort en hel del beställningar, senast ett oratorium av Stefan Forssén till texter av Gunnar Ekelöf, Pär Lagerqvist, Lennart Helsing med flera. Under ett antal år har vi samarbetat med några av Sveriges mest etablerade folkmusiker, för att utforska möjligheterna att sjunga svenska koraler och polskor flerstämigt och i kör. I det sammanhanget har jag skrivit en hel del arrangemang för kören. Några av dessa kommer vi att pröva i min verkstad, som alltså riktar sig till de kvinnliga sångarna vid kyrkosångsfesten.

Vilka erfarenheter har gjort dig till den musiker du är idag?

Framför allt de många möten med människor som jag fått göra genom åren, främst i körsammanhang; samarbeten med musiker och kompositörer, möjligheten att tillsammans med körsångarna experimentera, pröva ny repertoar, ny klang, arrangera, uppleva många spännande rum... I de spännande mänskliga processer som kan uppstå i en kör tror jag vi alla har fått växa, körsångarna och jag som ledare.

Vad vill du dela med dig av till deltagarna i din verkstad på 3:e nordiska kyrkosångsfesten?

Något av den svenska folkmusikskatten och hur den kan tillämpas i kör a cappella.

INTERVJU: JAN HELLBERG, FOTO: MAGNUS LIND

Historiskt hantverksskunnande öppnar vägar till dagens sammusicerande

Tre frågor till Markus Malmgren

Hur ser din musikaliska verksamhet ut i dagens läge?

Jag har jobbat som kantor i Matteus församling sedan 2000 och undervisar dessutom i bl.a. orgelspel, improvisation och kammarmusik vid Sibelius-Akademien. Med mina egna ensembler, Esbo Motettkör och MGR-ENSEMBLE har jag koncentrerat mig nästan uteslutande på barock- och renässansmusik, och har bl.a. framfört alla Bachs stora kyrkomusikverk med dessa ensembler. Därutöver spelar jag regelbundet i många orkestrar i Helsingforsregionen, bl.a. Radions Symfoniorkester, Tapiola Sinfonietta och Barockenseblen Opus X.

Psalmer, koralspel och liturgisk orgelimpromvisation hör förstås till mina viktigaste musikaliska uttrycksmedel, men jag har även bl.a. ackompanjerat stumfilm och arrangerat och skrivit musik av olika stilar för alla möjliga slags ensembler. Jag samarbetar också med många sångare och framförallt körer; bl.a. Cantores Minores och Tapiolan Kamarikuoro är körer som jag regelbundet ackompanjerar.

Något som speciellt intresserar mig är konsten att utnyttja orgeln som en naturlig del av orkestern eller kören, t.ex. för att ersätta blåsare eller för att dryga ut en begränsad stråksättning. Eftersom jag är huvudlärare i continuospel vid kyrkomusikavdelningen sysselsätter sådana här frågor mig såväl i orgel- och kammarmusikundervisningen som i olika körprojekt som jag ansvarar för.

Vilka erfarenheter har gjort dig till den musiker du är idag?

När det gäller kyrkomusiken, skall min bakgrund som prästson naturligtvis inte underskattas. I stort sett under hela mitt liv har jag fått väldigt kompetent vägledning av en både musikaliskt och liturgiskt intresserad och kunnig pappa. Redan i 10-årsåldern fick jag börja spela gudstjänster och mitt första sommarvikariat som kantor skötte jag som 12-åring. Många av mina viktigaste lärare i tonåren var också skickliga och mångsidiga kyrkomusiker.

Å andra sidan har jag kanske p.g.a. uppväxten i en prästfamilj alltid haft ett lite skruvat förhållande till kyrkan och församlingen, och därför liksom profeten Jona ofta känt behov

att söka mig bort från kyrkomusiken till andra musikaliska områden. På så sätt har jag kanske både breddat mitt musikaliska synsätt och lärt mig arbetsmetoder från mer världsliga sammanhang, som jag sedan upplevt att jag haft stor nytta av inom kyrkomusiken. Och alla de hundratals värdefulla kontakter till orkestermusiker och sångare, som jag kunnat utnyttja i församlingsarbetet, skulle jag säkert aldrig ha lyckats knyta utan mina sekulära engagemang.

Men jag understryker gärna att kyrkomusik för mig uttryckligen är gudstjänstmusik. Där gäller det att på nytt och på nytt hitta gedigna, fungerande, ofta enkla men desto mer övertygande musikaliska uttrycksformer, som går att genomföra på ett trovärdigt sätt utan en vecko- eller t.o.m. månadslång repetitionsperiod som man ofta har tillgång till om det gäller en konsert eller skivinspelning. Sådant hantverksskunnande har man oerhört mycket nytta av i vilket musikaliskt sammanhang som helst. Åtminstone hoppas jag att jag lärt mig konsten att koncentrera mig på det grundläggande och väsentliga. Det här försöker jag också ge vidare till mina elever så gott jag kan.

Vad vill du dela med dig av till deltagarna i din verkstad på 3:e nordiska kyrkosångsfesten?

Tidig musik hör till det som jag fördjupat mig i mest systematiskt, för närvarande håller jag på med min doktorsexamen om generalbaspraxis, där frågan om orgelns funktion i den s.k. a cappella-repertoaren är väldigt central. Renässansens kyrkomusik är ett oerhört mycket färgstarkare kapitel i musikhistorien än vad vi är vana vid att höra t.ex. på många skivinspelningar. Möjligheterna att använda helt vanliga instrument som t.ex. violin, blockflöjt, gitarr, trombon, percussionsinstrument och givetvis orgeln(!) är fantastiska och obegränsade.

Genom att vi släpper in instrumenten i kören breddar vi repertoaren oerhört, utan att göra musiken ett dugg svårare för våra amatörsångare – tvärtom! Också med dagens ofta något decimerade körresurser kan vi göra storslagen och mäktig musik på ett roligt, mångsidigt och enkelt sätt, om vi använder vår fantasi och sätter oss in i renässansens tänkesätt. Samtidigt öppnar sig möjligheter att få medverka i kyrkomusiken för många människor som kanske inte hittat sin plats i församling-

arnas körverksamhet. I motsats till den idag vanliga bilden av barockmusiken som något virtuost som kräver topptrimmad professionalitet, handlar det här om repertoar som är överkomlig för helt vanliga amatörmusiker och -sångare. Jag hoppas även kunna visa att skillnaden mellan renässansens och barockens kyrkomusik och det man idag kallar ”rytmisk” är totalt akademisk, och en följd av många historiska missförstånd, bl.a. att vi läser noter på ett annat, mer komplicerat sätt idag än de gjorde för 400 år sedan.

INTERVJU: JAN HELLBERG
FOTO: RITVA SALMI

2 Körbarock – stor musik med små resurser

Markus Malmgren, Finland

Vi söker alternativ till Bach och Händel och utforskar det lilla formatet. Vi skrotar a cappella-myten och hittar barocken hos Palestrina och Mozart. Vi sätter in orgel och andra instrument där de hör hemma: i centrum av körsatsen. Vi experimenterar med enkel och effektiv flerkörighet och integrerar församlingen i kören – och vice versa. Verkstadens arbetspråk är svenska och finska.

Materialet tillhandahålls vid verkstaden. Det är också möjligt att bekanta sig med repertoaren i förväg – se närmare uppgifter på festens hemsida.

Markus Malmgren är verksam som kyrkomusiker i Matteus församling i Helsingfors och som lärare i ensemblespel, improvisation och liturgiskt orgelspel vid Sibelius-Akademien. Han har undervisat i orgelspel och kammarmusik för barn och ungdomar vid Martin Wegelius-Institutet och har även hållit kurser i kyrkomusikpedagogik både i Finland och i Sverige. Markus är en flitig arrangör och kördirigent och specialist på barock- och renässansmusik.

5 Dansk kyrkomusik från reformationen till idag

Niels Granvig, Danmark

Vi gör nedslag i dansk kyrkomusik genom fem århundraden. Vi sjunger musik av äldre danska kompositörer (t.ex. Mogens Pedersøn, Buxtehude, Radeck), musik från den danska kyrkomusikens guldålder (t.ex. Weyse, Gade, Hartmann), musik från senromantiken (t.ex. Thomas Laub, Carl Nielsen) samt musik av nutida danska kompositörer (t.ex. Vagn Holmboe, Niels La Cour, Michael Bojesen).

Materialet tillhandahålls vid verkstaden. Det är också möjligt att bekanta sig med repertoaren i förväg – se närmare uppgifter på festens hemsida.

Niels Granvig har studerat vid Musikvidenskabeligt Institut vid Københavns universitet och har avlagt musikledarexamen samt organist- och kantorsexamen vid Det kongelige danske Musikonservatorium. 1974-87 var han anställd som musiklärare vid Sankt Annæ Gymnasium og Københavns Drengeskole. Sedan 1988 är han organist i Måløv kyrka. Han leder Kammerkoret Tourdion sedan 1981 och är ofta anlitad som instruktör vid körstämmor.

Organist och körledare med vida vyer

Tre frågor till Kati Pirttimaa

Hur ser din musikaliska verksamhet ut i dagens läge?

Jag är kantor i Berghälls finska församling (Kallion seurakunta), där jag leder två körer: Kallion Kantaattikuoro (Berghälls kantatkor) och ensemblen Vierivät kivet (De rullande stenarna). Jag leder också en musikgrupp för barn, jag har hand om församlingens bandutrymme och spelar på de härliga orglarna i Berghälls kyrka. Jag har fungerat som körutbildare i Helsingfors kyrkomusikkrets inom Finlands finskspråkiga kyrkomusikförbund, Suomen kirkkomusiikkiliitto, sedan år 2003. Jag uppträder både som organist, som körledare och som sångare. Jag är alltså en mångsysslare inom musik.

Jag började min karriär med orgeln som huvudämne, sjungandet och körledningen har kommit med senare. Ordningsföljden har varit bra – en stark fördjupning i orgelspel lade en grund för musikerskapet, och vidgandet som har följt senare har varit intressant. På min första arbetsplats i Esbovikens församling (Espoonlahden seurakunta) fick jag arbeta med erfarna kolleger och fungera med olika körer. Berghälls församling är en utmanande arbetsplats, och jag är den fjärde innehavaren av min tjänst och den första kvinnan – församlingens ålder är nästan hundra år. Arbetet med goda körer har lärt mig mycket. Utbildningskören i Helsingfors kyrkomusikkrets har varit en bra utsiktsplats mot den finländska körvärlden. Under de senaste åren har mina studier i körledning för Jani Sivén tvingat mig att sätta mig i blöt på ett nytt sätt och gett mig väldigt mycket.

Vilka erfarenheter har gjort dig till den musiker du är idag?

Vad vill du dela med dig av till deltagarna i din verkstad på 3:e nordiska kyrkosångsfesten?

Den finska kyrkomusiken och kyrkokörsrepertoaren är mångsidig och trevlig att sjunga. Finska är ett intressant språk, och inte så svårt som man skrämmer med att det skulle vara. Mitt sätt att arbeta är uppmuntrande och positivt – det blir säkert en glad stämning i verkstaden!

INTERVJU OCH ÖVERSÄTTNING: JAN HELLBERG
FOTO: MARKUS PIRTTIMAA

9 Finsk kyrkomusik

Kati Pirttimaa, Finland

Vi bekantar oss med kyrkomusikaliska pärlor ur den finska traditionen och prövar på hur det känns att sjunga på finska! Verkstadens arbetspråk är svenska.

Materialet tillhandahålls vid verkstaden. Det är också möjligt att bekanta sig med repertoaren i förväg – se närmare uppgifter på festens hemsida.

Kati Pirttimaa är en mångsidig kyrkomusiker, organist och kördirigent, utbildad vid Sibelius-Akademien. Hon arbetar som kantor i Berghälls församling i Helsingfors och är dirigent för Kallion Kantaattikuoro, den äldsta kyrkokören i Helsingfors. Hon verkar också som körutbildare inom Helsingfors kyrkomusikförbund.

Perspektiv på den ortodoxa kyrkans musik

Mikko Sidoroff är en ung, men redan erfaren körledare, med stort kunnande inom ortodox kyrkomusik. Vi hade tillfälle att föra ett samtal om hans eget musikskap och om den musik han känner så väl.

Vad sysselsätter dig som musiker just nu?

Jag är heltidsstuderande i körledning vid Sibelius-Akademien i Helsingfors. Samtidigt är jag professionell körledare med två egna köror, Åbo Universitets studentkårs kör och Kammarkören Krysostomos. Jag är också lärare i körledning vid kantorsutbildningen för ortodoxa kyrkan, som finns i Joensuu. Dessutom är jag verksamhetsledare på deltid för Finlands körledarförening. Jag arbetar också som ortodox kantor i församlingarna i Helsingfors och Tavastehus. Det passar bra in med min övriga verksamhet, för att en ortodox kantor närmast är en körledare. Jag spelar t.ex. inte orgel. Piano är mitt gamla huvudinstrument, och i studierna ingår också sång, men det är främst körledning jag kan och vill syssla med.

På vilka vägar har du kommit till den musikaliska livssituation du har i idag?

Jag är uppvuxen i Kiuruvesi, en liten ort i östra Finland, och där blev jag medlem i lutherska församlingens kör; jag är själv ortodox, men min mamma är lutheran. Då blev jag ivrig på körsång och körledning. Så gick jag i musikgymnasiet i Kuopio, och studerade körledning på sommarkurser i Klemetti-institutet. En av lärarna där var Jani Sivén, som senare blev min lärare i yrkeshögskolan Stadia i Helsingfors. En annan av lärarna, Heikki Liimola, bjöd in mig att delta i den körledningsundervisning han ger till kyrkomusikstudenter vid Sibelius-Akademiens avdelning i Kuopio, så jag gick på den kursen som abiturient. Efter gymnasiet kom jag till Stadia, och blev färdig musikpedagog år 2008 med en B-kurs i huvudämnet körledning. Samma höst började jag i körledningsklassen vid Sibelius-Akademin i Helsingfors.

Din egen kör, kammarkören Krysostomos, har fått priset för årets körskiva år 2007. Hur kom den kören till?

Den föddes för att uppföra min komposition *Panihida* våren 2003. Sedan ville sångarna gärna fortsätta. Vi gjorde senare en inspelning av det verket, och den blev årets körskiva. Jag har också fortsatt att komponera rätt regelbundet, dels beställningsverk för andra köror, dels för mitt eget nöje eller för Krysostomos. Jag gör också annat än ortodox kyrkomusik, både som dirigent och som kompositör. Jag vill inte bli stämplad som en ensaksmänniska, även om det är lätt hänt. Också Krysostomos, som mest har hållit sig till den ortodoxa musiken, har på senare tid också gjort vissa stycken som är mera "cross-over".

Vad kommer du att ta upp i din verkstad på 3:e nordiska kyrkosångsfesten?

Eftersom vi är tidigt ute kan jag ännu komma att ändra mig innan verkstaden äger rum... men nu tänker jag mig att vi främst skulle sjunga sådan ortodox kyrkomusik som är körbaserad, alltså musik som hör till den ryska traditionen. Något på kyrkoslavonska skulle kunna ingå. Också ortodox musik med finsk och svensk text vill jag gärna ta med, och något exempel på min egen musik. Vi skall sjunga tillsammans, men jag vill också berätta om ortodox kyrkomusik, för att ge en bild av den, rätta eventuella felbilder, och sänka tröskeln att ta upp ortodox kyrkomusik på repertoaren. Jag tar också med en del noter och kan förmedla beställningar.

Du sade körbaserad ortodox musik. Vilken ortodox musik är då inte körbaserad?

I den ryska ortodoxa kyrkan använde man sig länge av enstämig sång enligt den bysantinska traditionen. I ett visst skede kom en rätt plötslig idealisering av europeisk polyfoni, och den bysantinska traditionen glömdes bort. Därefter började kompositörer som Rachmaninov och Chesnokov förena de båda traditionerna. Rachmaninovs *Vigilia*, t.ex., är ett arrangemang och en bearbetning av material ut den gamla enstämiga traditionen.

Hurudan är då den ortodoxa musiken i Finland i jämförelse med den i ryssland?

Vi var en del av Ryssland i hundra år, så den ryska traditionen kom att kopieras likadan till Finland. Till detta bidrog också det faktum, att man under ryska tiden byggde många ortodoxa kyrkor i Finland. I Karelen har en sorts enstämig bysantinsk sångtradition levt kvar, men i det övriga Finland är det den slaviska fyrstämiga traditionen, med hovkapellet i St Petersburg som förebild, som har format den ortodoxa kyrkomusiken.

INTERVJU OCH ÖVERSÄTTNING: JAN HELLBERG
FOTO: SONJA SIDOROFF

Musik är helande gemenskap

Tre frågor till **Kaarle Mannila**

Hur ser din musikaliska verksamhet ut i dagens läge?

Jag är fortfarande freelance-musiker, håller hemskola och -dagis tillsammans med min fru för våra sex barn. Om vi får en spelning, packar vi paketbilen med barn och mat och åker iväg. För det mesta blir det nuförtiden att följa barnen till deras övningar och konserter, med hopp om att vi en dag kan grunda ett familjeband, som spelar allt från rock till barock. Bandrummet är i flitigt bruk, och jag har precis beställt en basgamba från Kina, så jag skulle kunna uppleva barockmusicerande tillsammans med dem. Därtill kommer verkstäder i världsmusik, som vi gör tillsammans med hela familjen. Det blir att resa mycket, och ibland är vi helt utan fast bostad, men lyckan är ju "of spirit" och inte "of stone".

Vilka erfarenheter har gjort dig till den musiker du är idag?

Jag minns hur det kändes att jamma med min cello i vardagsrummet tillsammans med mamma som spela Bacharach och Beatles på piano, och styvpappan spelade bokpärm och minicymbal; hur pappa spelade alla världens instrument och styvpappa från morgon till kväll spelade rytmövningar på länstolen, och på juldagarna klingade Swingle Singers Bach-skiva... Eller hur jag senare sitter i trädgården som schaman med plastrumma medan de andra dansar en indiandans runt mattställningen - det motsvarar helt visionerna från våra verkstäder. Också mina erfarenheter från andra länder har påverkat; Nicaraguas slummer, att bo i kubanska hem och äta deras mat och observera deras musicerande, ryska fångar i fångelsekonserter, att jamma med sydafrikanska solister i verkstäder som vi gjort...

11 En introduktion till ortodox kyrkomusik

Mikko Sidoroff, Finland

Trots att den ortodoxa kyrkan är Finlands andra folkkyrka, är kännedomen om dess musikkultur inte särskilt utbredd. Vi öppnar en dörr till den ortodoxa kyrkomusikens värld och vandrar igenom den steg för steg med hjälp av belysande exempel. Vi bekantar oss också med olika stilriktningar inom den ortodoxa kyrkomusiken och med dess utveckling i Finland och i det övriga Norden.

Verkstadens arbetsspråk är svenska och finska. Materialet tillhandahålls vid verkstaden.

Mikko Sidoroff är kördirigent, kapellmästare och kompositör. Han har avlagt examen i musikpedagogik vid yrkeshögskolan Stadia, och studerar för närvarande i kördirigentklassen vid Sibelius-Akademin. Som kompositör har han främst ägnat sig åt ortodox kyrkomusik. Han är dirigent för kammarkören Krysostomos i Kuopio, vars skiva *Panihida*, som innehåller Mikko Sidoroffs komposition med samma namn, valdes till årets finländska körskiva år 2007.

Vad vill du dela med dig av till deltagarna i din verkstad på 3:e nordiska kyrkosångsfesten?

Att musik är "healing togetherness", inte isolerande prestation. Det vi gör med munnen och kroppen är rätt, och när vi gör det skapar vi, och då förverkligas vår centrala existens: att vara Guds avbilder. Vi skapar för att Han är den store skaparen. I skapandet får vi observera oss själva och andra i stunden, utan att döma och kritisera, utan att tänka att vi inte är tillräckligt bra, för det riktiga jaget är en paradismänniska som ingen annan än Gud känner till.

INTERVJU: JAN HELLBERG

TEXTSAMMANSTÄLLNING: LEILA LUKANDER OCH JAN HELLBERG

FOTO: LAURA AIRAKSINEN

8 Andlig musik från hela världen

Kaarle Mannila och Jan Hellberg, Finland

Vi ger oss ut på en musikresa genom världen. Vi sjunger sånger som kommer från musikkulturer som ligger geografiskt långt ifrån oss och sånger som har skapats helt nära oss, men med inspiration från många olika kulturer. Vi studerar in sångerna främst på gehör, utan noter, och låter kroppens rörelse och sången höra oskiljaktigt ihop med varandra. Verkstadens arbetsspråk är svenska och finska. Materialet tillhandahålls vid verkstaden.

Kaarle Mannila är en multikulturell finländsk musiker. Som sångare, percussionist, kompositör och pedagog hämtar han inspiration ur folkliga musiktraditioner från hela världen. Han är flitigt anlitad för mångskiftande uppdrag på scen, i studio och inom utbildning.

Jan Hellberg är musikpedagog, körledare och arrangör/kompositör särskilt av körmusik. Han är dirigent för Furahakören, en kör som framför och lär ut sånger från kristna kyrkor i olika kulturer. Han verkar som stiftssekreterare för gudstjänstliv och musik i Borgå stift.

3:e nordiska kyrkosångsfesten

närmar sig - anmäl dig snart!

Sista anmälningdag med lägre deltagaravgift:
28.2.2010

Sista anmälningdag till festen: **30.4.2010**

Festen äger rum 23-26.9.2010

Anmäl dig på festens hemsida
www.nordiskkyrkosang.org
eller med anmälningblanketten som
medföljer festens broschyr.

Broschyrbeställning och information:

3:e nordiska kyrkosångsfesten

Festsekreterare Leila Lukander
c/o Stiftsgården Lärkkulla
Lärkkullavägen 22
FI-10300 KARIS
Tel. +358 44 3359875
info@nordiskkyrkosang.org

www.nordiskkyrkosang.org

Två alternativ för deltagande:

● **Längre fest**

torsdag kväll 23.9 till
söndag eftermiddag 26.9

● **Kortare fest**

fredag kväll 24.9 till
söndag eftermiddag 26.9

Program

Torsdag 23.9

15.00	Ankomst och anmälan Längre fest festkansliet	
19.00	Öppningskonsert Trefaldighetskyrkan i Vasas Finländska körer och ensembler framträder i en österbottniskt präglad konsert.	
20.30	Kvällste församlingarnas hus	
22.00	Nattmässa Trefaldighetskyrkan	

Fredag 24.9

9.00	Psalmkoj med skolelever Trefaldighetskyrkan i Vasas och Korsholms kyrka	
	Genom projektet "Psalmmedaljeskoj" får skolelever lära sig en repertoar av psalmer. Elever som deltagit i projektet sjunger in dagen med psalmer tillsammans med festens deltagare.	
10.00	Verkstäder 1-6 verkstadsutrymmen i Vasas	
12.00	Lunch skolor i Vasas	
14.00	Verkstäder 1-6 verkstadsutrymmen i Vasas	
15.00	Ankomst och anmälan Kortare fest festkansliet	
16.00	Middag skolor i Vasas	
17.30	Busstransport till Ylistaro	
19.30	Symfonisk psalm Ylistaro kyrkas	
	Alla festdeltagare sjunger nordiska psalmer tillsammans med Vasa stadsorkester, i arrangemang av Ilkka Kuusisto, Atli Heimir Sveinsson, Nils Lindberg, Svante Olsson och Herman Rechberger. En projektkör från Suomen Kirkkomusiikkiliitto (Finlands finskspråkiga kyrkomusikförbund) medverkar.	
	Busstransport till konsertplatser	
	Kvällste konsertplatserna	
23.00	Konserter i den sena kvällen kyrkor och konsertsalar i och Nattmässa Vasas och Korsholm	

Lördag 25.9

9.00	Verkstäder 1-6 och 7-13 verkstadsutrymmen i Vasas	
12.00	Lunch skolor i Vasas	
14.00	Musiktorg Rewell Center Enskilda körer och grupper framträder på köpcentrets scen.	
14.00	Utfärder	
16.00	Övning av Vi vandrande själar	
18.00	Festkonsert Trefaldighetskyrkan i Vasas	
	Några av de långa verkstäderna framför sin repertoar. Den finlandssvenska förbundskören framför Jack Mattssons folkliga svit <i>Vi vandrande själar</i> .	
20.00	Festbuffé	

Söndag 26.9

8.30	Busstransport till Lappfjärd	
10.00	Övning Lappfjärdskyrkas	
	Mellanmål	
12.00	Festhögmässa Lappfjärdskyrkas	
	Alla deltagare sjunger liturgiska beställningsverk och nya psalmarrangemang. Några verkstäder medverkar.	
	Lunch	
	Hemfärd	
	Busstransport till Vasas eller Seinäjoki	

Finlands svenska kyrkosångsförbund rf

Förbundssekreterare Jan Hellberg
c/o Stiftsgården Lärkkulla
Lärkkullavägen 22
10300 KARIS
Tfn: (019) 2757221, 040 8362213
Fax: (019) 2757221
E-post: jan.hellberg@evl.fi
www.fsksf.org

Körbladet

Informationsblad för
Finlands svenska kyrkosångsförbund rf
Utkommer två gånger per år.
Redaktör: Jan Hellberg
Layout: Linnea Ekstrand
För osignerat material svarar Jan Hellberg.
Artiklar till Körbladet mottas med tacksamhet.